

Колб О.Г., професор кафедри
кримінології та кримінально
виконавчого права, доктор юридичних
наук, професор НАВС

Поняття та зміст розслідування злочинів, учинених засудженими у виправних колоніях України

Термін «розслідувати» означає робити дослідження, вивчення кого-, чого-небудь; вияснити, з'ясовувати, проводячи слідство або розбираючись в якомусь питанні [1, с. 558].

У загальному (широкому) розумінні в юридичній літературі цей термін тлумачиться як стадія кримінального процесу, в ході якої органи досудового розслідування виконують передбачені кримінальним процесуальним законом дії і приймають рішення для збору й перевірки доказів, швидкого, повного та неупередженого розслідування злочинів, притягнення як обвинувачених осіб, що їх вчинили; вжиття заходів для запобігання злочинам, з'ясування й усунення причин та умов, що сприяють вчиненню злочинів, а також заходів, які забезпечують відшкодування збитків, завданих злочином [1, с. 502].

Поряд з цим варто зазначити, що зазначене завдання кримінального провадження реалізується на практиці при умові виконання інших завдань, мова про які ведеться в ст. 2 КПК, а саме: а) захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень; б) охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. При цьому необхідно мати на увазі, що, не дивлячись на законодавчо визначений підхід з означеної проблематики, досі в науці дискусійним залишається питання про співвідношення категорій «розкриття злочинів» та «розслідування злочинів».

Як встановив С.С. Чернявський, змістом розкриття злочину є діяльність із розслідування злочину в умовах браку інформації про особу злочинця, що полягає у відшукуванні цієї інформації та використанні для доказування її причетності до злочину. Тобто розкриття злочину збігається з початковим етапом розслідування у разі, якщо на момент порушення кримінального провадження відсутня інформація про особу злочинця - у таких умовах досудове розслідування розпочинається в умовах неочевидності (ситуаціях, коли вихідна інформація не містить даних про вчинення злочину конкретною

особою). У цьому разі змістом початкового етапу розслідування є розкриття злочину, тоді як за змістом подальших дій - це є доказуванням обставин справи. При цьому розслідування злочину завжди проводять для встановлення істини шляхом виконання подвійного завдання: з одного боку, встановлення особи злочинця та інших невідомих обставин (власне, це і є розкриття злочину), а з іншого, - належного процесуального оформлення виявлених слідів і формування системи доказів (доказування) [2, с. 868-869].

Зазначений підхід варто визнати науково обґрунтованим та таким, що може бути реалізованим на законодавчому і практичному рівнях. Щодо інших складових елементів, що відносяться до змісту терміну «розслідування», то наукові погляди відносно їх буквального тлумачення збігаються. Зокрема, під вимогою швидкого розслідування учені розуміють те, що строки встановлення події кримінального правопорушення і винних осіб повинні бути максимально наближеними до моменту вчинення злочину [3, с.7].

Повнота розслідування означає, що встановлені всі обставини, які відповідно до ст. 91 КПК підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, а саме: 1) подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини його вчинення); 2) винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета його вчинення; 3) вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат; 4) обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою для закриття кримінального провадження; 5) обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання; 6) обставини, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення; 7) обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

Виходячи із зазначених теоретичних підходів та з метою вирішення відповідного завдання даного дисертаційного дослідження, можна вивести наступне поняття «розслідування злочинів, учинених засудженими у виправних колоніях», а саме - це процесуальна діяльність слідчих у визначеному в законі порядку, яка здійснюється на стадії досудового розслідування кримінального провадження у зазначених кримінально-виконавчих установах закритого типу з урахуванням особливостей виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі, та яка спрямована на реалізацію у повній мірі завдань кримінального провадження».

Список використаних джерел

1. Правознавство: словник термінів: навч. посібник // За ред.. В.Г. Гончаренка. - К.: Юристконсульт, 2007. - 636 с.
2. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред.: В.В. Коваленко, Є.М. Моїсєєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. - К.: Атіка, 2010. - Т. VI: Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції). - 1128 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. т.1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль; за заг. ред.. В.Я. Тація. - Х.: Право, 2012. - 768 с.